

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1970/52

Karar Sayısı:1971/46

Karar Günü:27/4/1971

Resmi Gazete tarih/sayı:22.10.1971/13994

İptal dâvasını açan : Cumhuriyet Senatosunun otuz iki üyesi.

İptal dâvasının konusu : 7/8/1970 günlü, 13572 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilâtı hakkındaki 31/7/1970 günlü, 1325 sayılı Kanunun 4. maddesindeki "ile Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları" ve 6. maddesindeki "Kuvvet Komutanlıkları" deyimlerinin Anayasanın ruhuna ve 110. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüş; yine Anayasanın 147., 149. ve 150 maddelerine dayanılarak iptalleri istenilmiştir.

II. Yasa metinleri :

1- İptali istenen kanun hükümleri :

31/7/1970 günlü, 1325 sayılı Kanunun dâva konusu hükümleri kapsayan 4. ve 6. maddeleri şöyledir :

"Madde 4- Milli Savunma Bakanı bu görevleri müsteşarlık teşkilâtı ve Bakanlığa bağlı diğer kuruluşlar ile Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları vasıtasıyla yerine getirir."

"Madde 6- Silâhlı Kuvvetler hizmetlerinin tam bir bütünlük ve beraberlik içinde yürütülmesi amacıyla Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ile sıkı bir işbirliği ve beraberliği içinde çalışır.

Her iki makam, görev ve yetkileri icabı Kuvvet Komutanlıkları, diğer makamlar ve kurumlarla yaptıkları önemli ve ilgili yazışmalardan karşılıklı olarak birbirlerine bilgi verirler."

2- Davacının dayandığı Anayasa maddesi :

1325 sayılı Kanunun 4. ve 6. maddelerinin kimi hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu yolundaki iddiayı ve iptal istemini desteklemek üzere davacı tarafından ileri sürülen Anayasanın 110. maddesi aşağıda gösterilmiştir :

"Madde 110- Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi varlığından ayrılmaz ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur.

Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur.

Genelkurmay Başkanı, Silâhlı Kuvvetlerin komutanıdır.

Genelkurmay Başkanı, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine. Cumhurbaşkanıınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir. Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumludur."

III. İlk İnceleme :

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca 26/11/1970 gününde Lûtfi Ömerbaş, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoglu, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Avni Givda, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Kani Vrana, Muhittin Gürün, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında :

4. ve 6. maddelerinin kimi hükümleri dâva konusu edilen 31/7/1970 günlü, 1325 sayılı Kanunun 7/8/1970 günlü, 13572 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandığı; dâva dilekçesinin 28/8/1970 gününde 984 sayı ile Anayasa Mahkemesi kaydına geçtiği ve dâvanın süresi içinde olduğu; dâva dilekçesinin Cumhuriyet Senatosunun otuz iki üyesince imzalandığı ve dilekçe altında adları ve soyadları yazılı bulunanların Cumhuriyet Senatosu üyesi olduklarının Cumhuriyet Senatosu Zatişleri ve Evrak Müdürlüğünce 28/8/1970 gününde onandığı; dâvayı açanların toplamının Cumhuriyet Senatosunun, Anayasanın 70. maddesine göre, üye tamsayısının altıda birini geçtiği; dâva dilekçesinde 44 sayılı Kanunun 25. maddesinin son fıkrası uyarınca, Cumhuriyet Senatosu Anakara Üyesi Hıfzı Oğuz Bekata'nın kendisine tebligat yapılacak üye olarak gösterildiği ve dosyanın eksikliği olmadığı anlaşılmış ve Anayasanın 147., 149. ve 150. ve 44 sayılı Kanunun 21., 22., 25. ve 26. maddelerine uygun olduğu görülen işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir:

IV. Esasın İncelenmesi :

Dâvanın esasına ilişkin rapor, dâva dilekçesi, 1325 sayılı Kanunun iptali istenilen hükümleri, Anayasaya aykırılık iddiasına dayanaklı", eden Anayasa maddesi; bunlarla ilgili gerekçeler ve başka yasama belgeleri ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

1- 1325 sayılı Kanunun 4. maddesinin dâva konusu hükmü:

31/7/1970 günlü, 1325 sayılı Kanunun görevlerin yürütülmesine ilişkin 4. maddesinde Milli Savunma Bakanının Bakanlık görevlerinin yerine getirilmesinde yararlanacağı kuruluşlar arasında "Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları"na da yer verilmiştir. Davacı bu hükmün Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmektedir.

4/1/1961 günlü, 211 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 1. maddesi Türk Silâhlı Kuvvetlerini "Kara (Jandarma dahil), Deniz ve Hava Kuvvetleri subay, askeri memur, astsubay, erbaş ve erleri ile askeri öğrencilerden teşekkül eden ve seferde ihtiyatlarla ikmal edilen, kadro ve kuruluşlarla teşkilâtı gösterilen silâhlı Devlet kuvveti" olarak tanımlar. Bu tanımlama karşısında "Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları" veya "Kuvvet Komutanlıkları" gibi deyimlerin Türk Silâhlı Kuvvetlerini erek edinen değişikçe anlatım biçiminden başka bir şey olmadığı ortaya çıkar.

Anayasanın 110. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarına göre Silâhlı Kuvvetlerin Komutanı Genelkurmay Başkanıdır ve Genelkurmay Başkanı görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumludur. Bu hüküm karşısında Genelkurmay Başkanlığının görevlerini bir bakan adına veya bakanlığın bir dairesi gibi değil kendi adına ve Başbakana karşı sorumlu olarak yürütmesi gerektiği ve Başbakanlığın Millî Savunma Bakanlığının bir dairesi olamayacağı ilkesi Anayasa Mahkemesinin bundan önce verilmiş iki iptal kararı ile belirlenmiştir.

(1963/67-1966/19 sayılı, 14/4/1966 günlü karar: 13/7/1966 günlü, 12347 sayılı Resmi Gazete ve Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisinin 4. sayısı; sayfa 98/121.

1967/39-1968/41 sayılı, 10/10/1968 günlü karar : 31/5/1969 günlü, 13211 sayılı Resmi Gazete ve Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisinin 6. sayısı; sayfa 268/276.)

Daha sonra Anayasa'nın 110. maddesinin Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerinin kanunla düzenleneceğine ilişkin dördüncü fıkrası uyarınca 31/7/1970 günlü, 1324 sayılı "Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine ait Kanun" çıkarılmıştır. (7/8/1970 günlü, 13572 sayılı Resmi Gazete.) Bu kanunun 1. maddesinde "Silâhlı Kuvvetlerin teşkilâtının kendi kuruluş ve kadrolarında gösterileceği ve Genelkurmay Başkanının barışta ve savaşta Silâhlı Kuvvetlerin Komutam olduğu" hükmü yer almıştır. Aynı kanunun 2. maddesinin (a) bendinde Genelkurmay Başkanının görev ve yetkisine giren konularda istihbarat harekât, teşkilât, eğitim, öğretim ve tedarik dışındaki lojistik hizmetlerinin Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları ve Genelkurmay Başkanlığına bağlı kuruluşlar ile uygulanmasını sağlayacağı ve 6. maddesinde Başkanın hizmetlerin yürütülmesinde Milli Savunma Bakanlığı ile işbirliği yapacağı yazılıdır.

Genelkurmay Başkanlığının yukarıda değinildiği üzere Anayasa, 1324 sayılı Kanun ve Anayasa Mahkemesi kararları ile açıklığa kavuşan yapısının niteliği Başkanlığa ilişkin kuruluşlardan herhangi birinin ve bu arada Başkanlığın başlıca bölümünü oluşturan Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarının ayrıca başka bir idarenin, söz gelimi Milli Savunma Bakanlığının buyruğu altına sokulamaması sonucunu da doğurur. Oysa 1325 sayılı Kanunun 4. maddesinin dâva konusu hükmü Kara, Deniz Hava Kuvvetleri Komutanlarını ve dolayısıyla Genelkurmay Başkanlığını Milli Savunma Bakanlığına ilişkin bir bölüm görevlerin yerine getirilmesi yönünden bu bakanlığa bağlı bir daire durumuna düşürmekte ve Genelkurmay Başkanlığının yetkilerine açık bir müdahale anlamını taşımaktadır. Bu türlü bir tutumu ise, bir kuruluşun iki başa birden bağlanmasının hiçbir yönetim düzeninde yeri olmaması ve hele Silâhlı Kuvvetler için öngörülen böyle bir durumun tek komuta ve askeri disiplin kavramlarıyla bağdaşamaması bir yana, Anayasa'nın 110. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarının açık hükümleri ile uyuşturmağa olanak yoktur.

Şu duruma göre 1325 sayılı Kanunun 4. maddesinde yer alan ve Anayasaya aykırılığı oluşturan "ile Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları" deyiminin iptal edilmesi gerekir.

Hakkı Ketenoglu bu görüşe ve Recai Seçkin gerekçeye katılmamışlardır.

2- 1325 sayılı Kanunun 6. maddesinin dâva konusu hükmü :

1325 sayılı Kanunun "işbirliği" kıyı başlığını taşıyan 6. maddesinin ikinci fıkrasında Genelkurmay Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı makamlarının görev ve yetkileri icabı, öteki makamlar ve kurumlar arasında, Kuvvet Komutanlıklarıyla yaptıkları yazışmalardan da karşılıklı olarak birbirlerine bilgi vermeleri hükmüne bağlanmıştır. Davacı, bu hükmün de Anayasaya aykırı olduğunu ileri sürmektedir.

Dâva konusu hüküm "İşbirliği" ni düzenleyen bir madde içinde yer almakla birlikte aslında Kuvvet Komutanlıklarını Millî Savunma Bakanlığına bağlı bir daire durumuna getiren 4. madde hükmünü pekiştirir niteliktedir. Çünkü 6. maddenin ikinci fıkrasında öngörüldüğü üzere Millî Savunma Bakanlığının görev ve yetkileri icabı Kuvvet Komutanlıkları ile yazışmalarda bulunabilmesi ancak Millî Savunma Bakanlığının gerektiğinde Kuvvet Komutanlıklarına doğrudan doğruya buyruk verebileceği ve bir takım hizmetleri bunlara gördürebileceği anlamına gelir. Böyle olduğu için de yukarıda IV/I bölümünde 4. maddenin dâva konusu hükmü için ileri sürülenler bu hüküm için de geçerlidir ve hükmün Anayasanın 110. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarına aykırılığını saptamak üzere başkaca tartışmaya ve gerekçeye yer yoktur.

Şu duruma göre 1325 sayılı Kanunun 6. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve Anayasaya aykırılığı oluşturan "Kuvvet Komutanlıkları" deyiminin iptal edilmesi gerekir.

Hakkı Ketenoglu bu görüşe ve Recai Seçkin gerekçeye katılmamışlardır.

V. Sonuç :

1- 7/8/1970 günlü, 13572 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilâtı Hakkındaki 31/7/1970 günlü, 1325 sayılı Kanunun 4. maddesindeki (..... ile Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanlıkları.....) deyiminin Anayasanın 110. maddesine aykırı olduğuna ve iptaline Hakkı Ketenoglu'nun karşı oyu ve Recai Seçkin'in gerekçede muhalefeti ile ve oyçokluğu ile;

2- Aynı Kanunun 6. maddesinin ikinci fıkrasındaki (Kuvvet Komutanlıkları) deyiminin Anayasanın 110. maddesine aykırı olduğuna ve iptaline Hakkı Ketenoglu'nun karşı oyu ve Recai Seçkin'in gerekçede muhalefeti ile ve oyçokluğu ile,

27/4/1971 gününde Anayasanın 147., 149., 150. ve 152. maddeleri uyarınca karar verildi.

Başkan
Hakkı Ketenoglu

Başkanvekili
Avni Givda

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
Sait Koçak

Üye
Nuri Ülgenalp

Üye
Muhittin Taylan

Üye
Şahap Arıç

Üye
Recai Seçkin

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit Zarbun

Üye
Ziya Önel

Üye
Kani Vrana

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

31/7/1970 tarih ve 1325 sayılı Kanunun 4 üncü maddesindeki (..... ile Kara, Deniz, Hava kuvvetleri komutanlıkları) deyiminin ve aynı Kanunun 6 ncı maddesinin 2 nci fıkrasındaki "Kuvvet Komutanlıkları" deyiminin Anayasa'nın 110 uncu maddesine aykırı olduğuna ve iptaline, karşı oyuyla 27/4/1971 tarihinde karar verilmiştir.

İşbu karara karşı oluşumun nedenleri aşağıdadır :

Anayasamız'ın 3 üncü kısmının (Cumhuriyetin temel kuruluşu) başlığını taşıyan bölümlerinden 2 nci bölümü, "yürütme" ye ayrılmıştır. Bu bölümün (A) işaretli birinci kısmı Cumhurbaşkanlığına, (B) işaretli ikinci kısmı Bakanlar Kuruluna ve (C) işaretli üçüncü kısmı da "idare" ye ayrılmıştır.

(B) başlıklı kısmın VIII rakamı ile gösterilen ve (Millî Savunma) başlıklı olanı 110 uncu maddedir.

Bakanlar Kurulu bölümünün 106 ncı maddesinde Bakanlıkların kanunun koyduğu esaslara göre kurulacağı ve 112 nci maddesinde de idarenin kuruluş ve görevlerinin bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği yazılıdır.

Millî Savunma başlıklı 110 uncu maddenin 1 inci fıkrasında Başkomutanlığın Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevî varlığından ayrılmıyacağı ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunacağı, ikinci fıkrasında Millî Güvenliğin sağlanmasından ve Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı Bakanlar Kurulunun sorumlu bulunduğu, üçüncü fıkrasında Genel Kurmay Başkanının Silâhlı Kuvvetlerin Komutam olduğu, 4 üncü fıkra da Genel Kurmay Başkanının Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanlığına atanacağı, görev ve yetkilerinin kanunla düzenleneceği ve Genel Kurmay Başkanının görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumlu bulunduğu hükümleri yer almaktadır.

Anayasamız'ın bu düzenleme sistemi gözde tutulunca 110 uncu maddenin, yürütme hükümleri içinde yer aldığı ve yine bu maddenin yürütmenin görevlerinden "Millî Savunma" işlerini düzenlediği görünmektedir. Maddede Millî Savunma işlerinde görevli olan 3 büyük makam belirtilmiş bulunmaktadır. Birincisi Başkomutan mevkiinde ki "Manevî şahsiyeti ile "Türkiye Büyük Millet Meclisini ve onu temsilen Cumhurbaşkanı, ikincisi Silâhlı Kuvvetler Komutanı olarak Genelkurmay Başkanı ve üçüncüsü de Millî Güvenliğin sağlanması ile Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından sorumlu (Bakanlar Kurulu) dur.

Görevli bu üç makamın vazifelerinin ne olduğu, maddenin bünyesinde belirli bulunmaktadır. Başkomutan mevkiinde olan Büyük Millet Meclisi, Milli Savunmanın gerektirdiği, Devlet ve milletin iç ve dış savunmasını sağlayacak kanunları çıkarmak görevi. Silâhlı Kuvvetler Komutanının, ordunun bu sınıfının komutasını yerine getirmek görevi ve Bakanlar Kurulunun da Milli Güvenliğin sağlanması, Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanması için yasama organının düzenlenmesi ve Silâhlı Kuvvetler komutanının ve Milli Savunma ile ilgili diğer mercilerin kendilerine düşeni bütünüyle gerçekleştirebilmeleri için gerekli görülen tedbirleri almak görevi bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Yasama organının görevi, Anayasa ile belirtilmiş ve Bakanlar Kurulu ile Genelkurmay Başkanı görevlerinin neler olduğu hususunun kanunlarla belirtileceği yine Anayasa'nın yukarıda yazılı hükümlerinde yer almış bulunmaktadır.

Türk Ordusunun komuta görevi kadar idare görevinde bulunduğu şüphesiz ve yukarıya alınan Anayasa hükümleri ile belirgindir.

Ordunun teçhiz ve istihdam işleri, gerekli tahsisatın sağlanması, hizada ordu miktarının ve hizmet müddetlerinin saptanması gibi işlerin Büyük Millet Meclisince yapılması, Silâhlı Kuvvetlerin eğitim ve öğretimi, disiplinin sağlanması, gerekli araç ve gereçlerin tesbiti gibi tamamen teknik işlerin de Genelkurmay Başkanı tarafından yerine getirilmesi, bütün yurdun dış düşmanlara karşı korunması için alınacak bir çok tedbirler ve bu arada ordunun iaşesi, teçhizatının

imal ve mubayaası, harp malzemesinin imal ve tedariki, ulaştırma ve harp sanayiinin geliştirilmesi gibi işlerin de yürütmenin görevleri arasında yer alacağı bir gerçektir.

Milli Güvenliğin sağlanması ve Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanması işlerinden Bakanlar Kurulu sorumlu olduğuna göre bu görevin yapılması için gerekli olan yetki ve imkânların da bu kurula sağlanması hukuki ve mantıki bir sonuçtur. Bakanlar Kuruluna silâhlı kuvvetlere ilişkin bir yeki tanınmazsa onun sorumluluğunu da kabul etmek imkânsız hale gelir. 110 uncu madde "Milli Güvenliğin sağlanması" ve "Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanması" görevlerini Bakanlar Kuruluna yüklemekle onun yetkilerini de açıkça ortaya koymuştur. Hiç şüphe yoktur ki Bakanlar Kurulu bu görevi yaparken ordunun üst kademeleri ile yani kuvvet komutanlıkları ile çalışma birliği yapacak, kuvvetlerin ihtiyaçlarını öğrenecek ve devlet bütçesinden mühim bir kısmını, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin umulan savaşlarda zafere ulaşması uğrunda harcayacak ve bunun için de sık sık bu komutanlıklarla temas edecektir.

Bakanlar Kurulu Devletin tüm yürütme işleriyle görevli olan bir kuruldur. Devlet işlerinin yürütme ile ilgili kısımları ihtisas ister ve teknik bilgi ister.

Bu nedenle yürütme işleri ihtisas bölümlerine ayrılmış ve her birinin yerine getirilmesi için Bakanlıklar kurulmuştur. Milli Savunma Bakanlığı da bu mütehassıs bakanlıklar arasındadır. 110 uncu madde ile Bakanlar Kuruluna verilen görev ve teknik işler olarak Milli Savunma Bakanlığı tarafından yürütülecek ve gerekirse bazı işler Bakanlar Kurulunca karara bağlanacaktır. Anayasa'nın 105 inci maddesinin ikinci fıkrası (Her bakan, kendi yetkisi içindeki işlerden sorumludur), hükmünü koymakla Bakanlar Kuruluna verilen işlerin nasıl yürütüleceğini açıklamıştır. İptal edilen 1325 sayılı Kanunun 4 ve 6 ncı maddelerindeki Kuvvet Komutanlıklarına ilişkin hükümler, Anayasa ile Bakanlar Kuruluna ve sonuç olarak Milli Savunma Bakanlığına verilen işlerin yürütülmesini sağlamak için olduğuna ve Genelkurmay Başkanının Silâhlı Kuvvetlerin Komutanlığı görevine uzak yakın bir ters etkisi olmadığına göre Anayasa'ya aykırı bulunmamaktadırlar.

Bir kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığını incelenirken tüm Anayasayı ve özellikle ilgili maddeyi bütünü ile ele almak gerekirken 110 uncu maddenin 1 inci ve ikinci fıkraları hükümleri bir tarafa bırakılmak suretiyle yalnız üçüncü fıkraya dayanılarak sonuca varılması, Anayasa yorumlamasına ve yargısına uygun düşmez.

Bu nedenlerle Anayasa'ya tamamen uygun olan 1325 sayılı Kanunun 4 ve 6 ncı maddelerindeki bazı hükümlerin iptaline katılmamış bulunmaktayım.

Başkan

Hakkı Ketenoglu

KARŞIOY YAZISI

Anayasa'nın 110. maddesinin yazılışından ve Anayasa'nın başlangıç kuralları ile 153. maddesi kurallarından anlaşılan çağdaş uygarlığa erişme ilkesinden çıkan sonuca göre Genelkurmay Başkanlığının herhangi bir bakanlığa bağlı idari bir birim olması Anayasa'ya aykırı değildir. Bundan önce Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği yasa kurallarının Anayasa'ya aykırı olan yönü benim kanıma göre Genelkurmay Başkanının, gerektiğinde doğrudan doğruya Başbakan ile bağlantı kurup

herhangi bir konuda onun vereceği yönerge çevresinde işlem yapmak olanağından yoksun bırakılmış bulunmasıdır; oysa şimdiki kararın gerekçesinde de Genelkurmay Başkanının görevlerini, hiç bir bakanlığa bağlı olmaksızın, kendi adına ve Başbakana karşı sorumlu olarak yürütmesi gerektiği ilkesi benimsenmiştir.

1- Anayasa'nın 110 uncu maddesinin konulduğu sırasında Temsilciler Meclisinde ve Kurucu Meclis Karma Komisyonu teklifinin görüşülmesi sırasında birbirine karşıt, ileri sürülmüş bulunduğu için Anayasa'nın hazırlık belgelerinden kesin bir sonuç çıkarmak olanağı yoktur.

2- Ulusal savunma işleri gibi devlet ve ulusun yaşaması bakımından özel önem gösteren bir konuda Genelkurmay Başkanlıklarını belli bir bakanlığa bağlayan İngiltere, Fransa, Birleşik Amerika ve benzeri uygar devletlerin uygulamalarından ayrılmamız ve Anayasa kurallarını böyle bir ayrılışa yer verecek biçimde yorumlamamız, Anayasa'nın 153. maddesinde ve Başlangıç kurulları arasında benimsenen batı uygarlığı ilkelerine uymak kuralı ile bağdaştırılmaz ve uygulamada sakıncalı sonuçlar doğurabilir.

3- 1944 ten 1949 a kadar olan dönemde, Genelkurmay Başkanlığı, Başbakanlığa bağlanmış ve fakat Başbakanlık gerekli olanaklara sahip olmaması yüzünden bu bağlanıştan iyi bir sonuç alınamamış, bundan dolayı 1949 yılında Genelkurmay Başkanlığının Başbakanlık yerine yine Milli Savunma Bakanlığına bağlı olması öngörülmüştür. Bugün dahi bu yolun tutulması, o zaman karşılaşılmış olan zorlukların ve olanaksızlıkların yeniden ortaya çıkması sonucunu doğuracaktır.

4- Anayasa, Genelkurmay Başkanlığını Devlet içinde hiç bir yere bağlı olmayan bir kurum (Örneğin Yüksek Hâkimler Kurulu gibi) veya özerk bir kurum (Örneğin üniversite gibi) olarak kabul etmemiş, belli bir bakanlığa bağlı idari bir birim saymıştır. Şayet Anayasa Genelkurmay Başkanlığına bağımsız bir kurum veya hiç değilse özerk bir kuruluş niteliği vermek isteseydi, bu türlü kurum ve kuruluşların düzenlenmesinde yaptığı gibi, açık kurallar koyardı.

5- Bir idari birimin bağlı bulunduğu yere karşı sorumluluğu açıklanmaya gerek göstermeyecek bir durumdur ve bundan dolayı yasalarda ayrıca gösterilmesi yoluna gidilmez; idari birimin bağlı olduğu yerden başka bir yere karşı ayrıca sorumlu tutulmak istendiği durumlardadır ki yasalarda sorumluluk yönü açık seçik yazılıdır. Buna göre Anayasa'nın 110. maddesinin yazılışından çıkan anlam Genelkurmay Başkanlığının herhangi bir bakanlığa bağlanamayacağı değil, bağlı olduğu bakanlıktan başka ayrıca başkanın, Başbakana karşı sorumlu olacağı ve bu sorumluluk dolayısıyla gerektiğinde ve özellikle bir konuda bakanın görüşüyle kendi görüşü arasında aykırılık bulunduğu Başbakanla doğrudan doğruya ilişki kurup onun vereceği yönerge çevresinde işlem yapabileceğidir.

6- Anayasa Mahkemesinin Esas 1963/67, Karar 1966/19 sayılı, 14/4/1966 günlü kararı ile Esas 1967/39, Karar 1968/41 sayılı, 10/10/1968 günlü kararının gerekçelerine ilişkin olarak yazdığım karşı oy yazılarında da (Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Sayı 4, Sayfa 117-119 ve 13/7/1966 günlü Resmi Gazete; Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Sayı 6, Sayfa 268-276 ve 31/5/1969 günlü Resmi Gazete) belirttiğim üzere ve yukarıdaki bentlerde yazılı nedenlerden ötürü çoğunluk kararında Genelkurmay Başkanlığının herhangi bir bakanlığa bağlanamayacağı ilkesini içeren gerekçe bölümü, Anayasa'ya aykırıdır ve çoğunluk kararındaki gerekçelerin bu bölümüne katılamıyorum.

Sonuç : Kararda gösterilen gerekçelere yukarıda yazılı nedenden ötürü katılmıyorum. Ancak Genelkurmay Başkanının Silâhlı Kuvvetlerin komutanı olarak Anayasa'da gösterilmiş bulunmasının sonucu olarak komutanlıkların yalnız Genelkurmay Başkanlığına bağlı olması gerekeceğinden ötürü dâva konusu kuralların iptal edilmesi görüşünü benimsiyorum.

Esas Sayısı:1970/52
Karar Sayısı:1971/46

Üye
Recai Seçkin